

mundo quo de vivis, & mortuis in fine sæculi judicabit. *Chrysoſtomus* (ut ſupra.) Vel aliter. In iudicium dixit, id eſt in majus ſupplicium, offeſdens quoniam qui condemnaverunt eum, ipſi ſunt, qui condemnati ſunt. Quod autem dicit, *Ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant*, idem eſt quod paulus dicit Rom. 9. quod „ Gen- tes quæ non quærebant juſtitiam, invenerunt juſtitiam, quæ eſt ex fide Chriſti; Iſrael autem perſequens legem juſtitie, in legem juſtitie, non pervenit. *Theophylactus*. Quæſi dicat: Ecce qui à nativitate non viderat, jam videt (1) anima, & corpore; qui vero videre videntur, excæcati ſunt intellectu. *Chryſoſtomus* (hom. 58.) Sunt enim duæ viſiones, & duæ cæcitates, ſcilicet ſenſibilis, & intellectualis. Illi autem ad ſenſibilia (2) inhiabant ſolum, & de ſenſibili ſolum verecundabantur cæcitate: unde offeſdit eis quod melius eſſet eos eſſe cæcos quam ſic videntes; propter quod dicit: *Si cæci eſſetis, non ha-*

beretis peccatum, quia tolerabilis fieret vobis ſupplicium. Sed nunc dicitis, quia videtis, Theophylactus. Non conſiderantes factum in cæco miraculum, non eſtis digni venia, quaſi ex viſis miraculis ad fidem non attracti. *Chryſoſtomus* (ut ſupra.) Hoc igitur quod æſtimabant eſſe magnam laudem, offeſdit quod eis fert ſupplicium; & ſimul conſolatus eſt eum qui à nativitate fuerat cæcus de corporali cæcitate. Non autem ſine cauſa *Evangelista* dicit, quod *audierunt hoc quidam ex phariſeis qui cum ipſo erant*; ſed ut rememoretur quoniam iſti illi erant qui prius reſiſterant Chriſto, deinde eum lapidare voluerunt. Erant enim quidam ſuperficie tenus ſequentes, & facile in contrarium tranſmutabantur. *Theophylactus*. Vel aliter. *Si cæci eſſetis*, id eſt inſcii Scripturarum, nequam tan grande vobis peccatum incurberet, tamquam ignorantia peccantibus: nunc vero quia prudentes vos, atque legiſperitos aſſeritis, per vos ipſos condemnabiles eſtis.

(1) *Al.* anima in corpore. *Nicolai* in anima, & in corpore. (2) *Al.* inhiant.

CAPUT X.

(a) **A**men amen dico vobis: qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro; qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium. Huic oſtium aperit, & oves vocem ejus audiunt. Et proprias oves vocat nominationem, & educit eas. Et cum proprias oves emiſerit, ante eas vadit; & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus. Alienum autem non ſequuntur, ſed effugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. Hoc proverbium dixit eis Jeſus; illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

(b) Dixit ergo eis iterum Jeſus: Amen amen dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium. Omnes autem quotquot venerunt, fures ſunt, & latrones; ſed non audierunt eos oves. Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inveniet. Fur non venit, niſi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.

(c) Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit; & lupus rapit, & diſpergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.

(d) Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ. Sicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrem, & animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo quæ non ſunt ex hoc ovile, & alias oportet me adducere; & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus paſtor. Propterea me Pater diligit, quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam. Nemo tollit eam à me; ſed ego pono eam à meipſo. Poterſtatem habeo ponendi eam, & poterſtatem habeo iterum ſumendi eam. Hoc mandatum accepi à Patre meo. Diſenſio iterum facta eſt inter Judæos propter ſermones hos. Dicebant autem multi ex iſtis: Dæmonium habet, & inſanit. Quid eum auditis? Alii dicebant: Hæc verba non ſunt dæmonium habentis. Numquid dæmonium poterit cæcorum oculos aperire?

(e) Facta ſunt autem encania in Hieroſolymis, & hiems erat; & ambulabat Jeſus in templo in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo eum Judæi, & dicebant ei: Quomodo animam noſtram tollis? Si tu eſt Chriſtus, dic nobis palam. Reſpondit eis Jeſus: Loquor vobis, & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me. Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis. Oves meæ

vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me: & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus eſt; & nemo poteſt rapere de manu Patris mei. Ego, & Pater unum ſumus.

(f) Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum. Reſponſit eis Jeſus: Multa bona opera offeſdi vobis ex Patre meo. Propter quod eorum opus me lapidatis? Reſponderunt ergo Judæi: de bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia, & quia tu, homo cum ſis, facis te ipſum Deum. Reſpondit eis Jeſus: Nonne ſcriptum eſt in lege veſtra: Quia ego dixi, Dii eſtis? Si illos dixit Deos ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura; quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis, Quia blaſphemus, quia dixi, Filius Dei ſum? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi; ſi autem facio, eſt mihi non vultis credere, operibus credite; ut cognoſcatis, & credatis, quia Pater in me eſt, & ego in Patre.

(g) Quærebant ergo eum apprehendere, & exivit de manibus eorum. Et abiit iterum trans Jordanem in eum locum ubi erat Joannes baptizans primum, & manſit illic. Et multi venerunt ad eum, & dicebant, quia Joannes quidem ſignum fecit nullum. Omnia autem quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant; & multi crederunt in eum.

(a) **C**hriftoſtomus (homil. 58.) Quia Dominus de cæcitate Judæorum diſputaverat, ne dicant: Non eſt ex noſtra cæcitate quod ad te non accedimus, ſed à te averſimur, ut erroneum fugientes: vult offeſtere quod non eſt erroneus, ſed paſtor, ponens ſigna latronis, & paſtoris. Et primo offeſtendit quis eſt erroneus, & fur, dicens: *Amen amen dico vobis: qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro.* Hic autem & eos qui ante eum fuerunt, occulte inſinuat, & eos qui poſt eum futuri ſunt, Antichriſtum, & pseudochriſtos. Oſtium autem Scripturas vocavit: hæc enim Dei cognitionem apperunt, hæc oves cuſtodiant, & lupos ſupervenire non permittunt; hæreticis introitum præcludentes. Qui ergo non Scripturas vitur, ſed aliunde aſcendit, hoc eſt aliam ſibi, & non legitimam viam facit, hic fur eſt. Dicit autem, *Aſcendit*, & non intrat, ad ſimilitudinem furis maceriam tranſcendere volentis, & periculoſe omnia agentis. Dicens autem, *Aliunde*, etiam ſcribas occulte inſinuat, qui docebant Mandata, & doctrinas hominum, & legem prævaricabantur. Si autem infra ſeipſum oſtium dicit, non oportet turbari: etenim paſtorem ſeipſum, & ovem diſtenter prædicat: quia enim adducit nos Patri, oſtium ſe dicit; quia vero procurat, paſtorem. *Auguſtinus* (tract. 45.) Vel aliter. Multi ſunt, qui ſecundam quamdam vitam hujus conſuetudinem dicuntur boni homines, qui ea quæ in lege mandata ſunt quaſi obſervant, & Chriſtiani non ſunt, & plerumque ſe jaſtant ſicut phariſæi: *Numquid & nos cæci ſumus?* Quia vero omnia iſta quæ faciunt, & neſciunt ad quem finem referant, inaniter faciunt, Dominus de grege ſuo, & oſtio quo intratur ad ovile, ſimilitudinem po-

ſuit, dicens: *Amen amen dico vobis: qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro.* Dicant ergo Paganæ, vel Judææ, vel Hæreticæ, Bene vivimus: ſi per oſtium non intrant, quid eis prodeſt? Ad hoc enim debet unicuique prodeſſe bene vivere, ut detur illi ſemper vivere: quia nec bene vivere dicendi ſunt qui finem bene vivendi vel cæcitate neſciunt, vel inſtatione contemnunt. Non eſt autem cuiquam ſpes vera ſemper vivendi, niſi cognoſcat vitam, quod eſt Chriſtus, & per hanc januam intret in ovile. Quicumque ergo vult intrare ad ovile, per oſtium intret: non ſolum Chriſtum prædicet, ſed Chriſti gloriam quærat, non ſuam. Humilis autem janua eſt Chriſtus: qui intiat per hanc januam, oportet humilem eſſe, ut ſano capite poſſit intrare. Qui autem ſe non humiliat, ſed extollit, per maceriam vult aſcendere; ideo exaltatur, ut cadat. Quærunter ergo plerumque tales homines etiam perſuadere hominibus ut bene vivant, & Chriſtiani non ſunt: per aliam partem volunt aſcendere, & rapere, & occidere. Tales ergo fures ſunt, quia quod alienum eſt, ſuum dicunt; latrones (1) quia quod furantur occidunt. *Chryſoſtomus* (homil. 58.) Vidisti qualiter deſcripſit latronem: intrare & paſtoris diſtinctionem: ſequitur enim: *Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.* *Auguſtinus* de Verb. Dom. (ſerm. 49.) Intrat per oſtium qui intrat per Chriſtum, qui imitatur paſſionem Chriſti, qui cognoſcit humilitatem Chriſti; ut cum Deus factus ſit homo pro nobis, cognoſcat ſe homo non eſſe Deum, ſed hominem. Qui enim vult Deus videri, cum ſit homo, non imitatur illum qui cum Deus eſſet, homo factus eſt. Tibi autem non dicitur, Eſto aliquid minus quam es; ſed, Agnoſce quid es.

(1) *Al.* quia non furantur.

nondum congregati. Non ergo sunt de hoc ovili, quia non sunt de genere carnis Israel; sed erunt de hoc ovili: nam sequitur: *Et illas oportet me adducere.* Chrysostr. (hom. 59.) Ostendit utroque dispersos, & pastores non habentes. Sequitur: *Et vocem meam audient;* ac si dicat: quid miramini si hi me sunt secuturi, & vocem meam audient, quando alios videbitis me sequentes, & vocem meam audientes? Deinde & futuram eorum prænuntiationem: unde subdit: *Et fiet unum ovile, & unus pastor.* Gregorius in hom. (ubi supra.) Quasi ex duobus gregibus unum ovile (1) efficit, quia Judaicum, & gentilem populum in sua fide conjungit. Theophylactus. Idem namque omnibus est baptismi signaculum, unus pastor Verbum Dei. Attendant ergo Manichei, quoniam unum ovile, & unus pastor est novi, & veteris testamenti. Augustinus (tract. 47.) Quid ergo est, Non sunt missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel: "Matth. 15. nisi quia præsentiam suam corporalem non exhibuit nisi populo Israel; ad Gentes autem non petiit ipse, sed missi? Chrysostr. (ubi supra.) Hoc autem verbum oportet, quod hic positum est, non necessitatis est demonstratum, sed ejus quod omnino fiet. Quia autem alienum dicebant eum à Patre, subjungit: *Propterea me Pater diligit, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam.* Augustinus (tract. 47.) idest, quia morior, ut resurgam: cum magno enim pondere dictum est, *Ego pono.* Non gloriantur Judæi: (2) scire poterunt: si ego nolueram ponere animam, quid seviendo facturi sunt? Theophylactus. Dilixit autem Pater Filium, non tamquam stipendia mortis pro nobis subfistendæ, dilectionem suam ei tribuens, sed quasi suæ quidditatis proprietatem in genito intuens, dum ex eadem caritate pro nobis voluit mortem subire. Chrysostr. (hom. 59.) Vel utitur hic condescensione; quasi dicat: Bt si nihil aliud esset, hoc suavis mihi amare vos quod vos ita amamini à Patre ut ego etiam propter hoc diligar ab eo, quia pro vobis major. Non autem à Patre antea non amabatur, & nos sumus facti amoris ejus causa, Similiter autem & hoc ostendere vult, quoniam non invitus ad passionem venit: unde sequitur: *Nemo tollit eam à me: sed ego pono eam à meipso.* Augustinus. 3. de Trinit. (a) (cap. 38.) in quo demonstravit quod nulla causa peccati usque ad mortem carnis accesserit; sed quia voluit, quando voluit, & quomodo voluit: unde sequitur: *Potestatem habeo ponendi animam meam.* Chrysostr. (ut supra.) Quia enim mul-

(1) *Al.* effecit. (2) *Al.* scire poterunt (item poterunt) si ego voluero ponere animam meam: quid sciendo facturi sunt? (3) *Pro* sed ejusdem.

Ex edit. P. Nicol. (a) 4. de Trinit. cap. 13.

toties consiliabatur eum interficere, dicit, quoniam nolente eo inutilis erat hic labor. Ita enim habeo potestatem animam meam ponere ut nullus possit me invito facere: quod in hominibus non est: nos enim non habemus potestatem aliter ponere, nisi interficiendo nosmetipsos; ipse autem solus Dominus est ponendi eam. Hoc autem existente vero, & illud constat quod quodcumque voluerit, eam suscipere possit: unde sequitur: *Et potestatem habeo iterum sumendi eam:* in quo & resurrectionem demonstravit indubitabilem. Ut autem non æstiment, cum eum interfecerint, derelictum à Patre, subjungit: *Hoc mandatum accepi à Patre meo, scilicet ponendi animam, & sumendi.* Ex quo non est intelligendum, quod prius expectaverit audire, & opus ei fuerit dicere; sed voluntarium monstravit processum, & contrarietatis ad Patrem suspensionem destruxit. Theophylactus. Nihil enim aliud mandatum hic dicitur quam ea quæ ad Patrem concordia. *Alcuinus.* Verbum enim non verbo accepit mandatum, sed in Verbo unigenito Patris est omne mandatum. Cum autem dicitur Filius accipere quod substantiæliter habet, non potestas minuitur, sed generatio ejus ostenditur: Pater enim Filio, quem perfectum genuit, omnia gignendo dedit. Theophylactus. Postquam autem de se sublimia ostenderat, moris, & vitæ se principem exprimens, rursum inducit humilia, sic mira dispositione utraque connectens ut nec minor, aut subditus Patri reputetur, nec Dei adversarius, (3) sed ejus potestatis, & consilii. Augustinus (tract. 47.) Per hoc autem quod dixit de anima sua, instruimur contra Apollinaristas, qui dicunt Christum non habuisse animam humanam, idest rationalem. Queramus autem quomodo Dominus animam suam ponit. Christus enim est Verbum, & homo, idest Verbum, & anima, & caro. Christus ergo ex eo quod Verbum est, ponit animam, & iterum sumit eam; an ex eo quod anima humana est, ipsa se ponit, & iterum ipsa se sumit; an iterum ex eo quod caro est, caro animam ponit, & iterum sumit? Si autem dixerimus, quia Verbum Dei posuit animam suam, & iterum sumpsit eam: ergo aliquando anima illa separata est à Dei Verbo. Mors enim corpus ab anima separavit, à Verbo autem animam separatam non dico. Si autem dixerimus, quia ipsa se anima posuit, absurdissimus sensus est: si enim à Verbo separata non erat, à seipsa poterat separari? Caro ergo ponit animam suam, & iterum sumit eam,

non tamen potestate sua, sed potestate inhabitantis carnis, scilicet Verbi. *Alcuinus.* Et quia lux in tenebris lucebat, & tenebræ eam non comprehenderunt, subjungitur: *Dissensio itaque facta est inter Judæos propter sermones hos.* Dicebant autem multi ex ipsis: *Dæmonium habet, & insanit.* Chrysostr. (hom. 59.) Quia enim majora erant quam secundum hominem ea quæ dicebantur, dæmonium eum habere dicebant. Sed quod dæmonium non habebat ostendunt alii ab his quæ fecit: unde sequitur: *Alii autem dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis.* Numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? quasi dicant: Nec ipsa verba dæmonium habentis videntur. Si vero non suademini à verbis, ab operibus moveamini. Quia ergo Dominus eam quæ per res est (1) tribuerat demonstrationem, silebat de reliquo: neque enim responsione erant digni. Sed & nos eruditur mansuetudinem, & longanimitatem omnem. Ipsi etiam seipsos compescunt, quando ab invicem divisi altercabantur.

(e) *Alcuinus.* Audivimus patientiam Dei, & inter opprobria prædicationem salutis, sed ipse obdurat magis eum tentare quam ipsi obedire volebant: unde dicitur: *Facta sunt autem encænia in Hierosolymis.* Augustinus (tract. 48.) Encænia festivitatis erat dedicationis templi: Græce enim *Kænæ* dicitur novum; quodcumque novum: quid fuerit dedicatum, encænia vocantur. Chrysostr. (hom. 40.) Dicit enim diem secundum quam templum dedicatum est, redeuntibus eis à captivitate Babylonis. Theophylactus. Splendide ergo proferebantur solemnitate, veluti propriam decorem recuperante civitate post tam longam captivitatem. *Alcuinus.* Vel hæc dedicatio in memoriam illius erat dedicationis quam Judas Machabeus fecit. Prima enim dedicatio à Salomone facta est tempore autumnii; Secunda à Zorobabel, & Jesu sacerdote, tempore vêtis; hæc autem tempore hiemali: unde sequitur, *Et hiems erat.* Beda. Sub Juda enim Machabeo statutum legitur ut eadem dedicatio per omnes annos in memoriam solemnibus renovaretur officiis. Theophylactus. Tempus autem hiemis Evangelista exprimit, ad ostendendum quod proximum esset tempus passionis: nam in vere sequenti passus est Dominus; & ideo Hierosolymis conversabatur. Gregorius 1. Moral. (cap. 2.) Vel idcirco hiems curavit tempus exprimere, ut inesse Judæorum cordibus malitiæ frigus indicaret. Chrysostr. (hom. 60.) In hac autem solemnitate Christus cum multo studio aderat: de reliquo

S. Th. Op. Tom. IX.

(1) *Al.* retribuatur.

enim Judæam frequentabat, quia falsio erat in januis: unde sequitur: *Et ambulabat Jesus in templo in porticu Salomonis.* *Alcuinus.* Porticus Salomonis dicitur ubi Rex ille ad orandum stare consueverat; & ideo ex ejus nomine cognominabatur. Solent autem porticus quibus templum cingebatur, ex nomine templi vocari. Si autem Filius Dei in templo in quo caro brutorum animalium offerebatur, ambulare voluit, quanto magis nostram orationis domum, in qua caro, & sanguis ejus consecratur; visitare gaudebit? Theophylactus. Satagas tu quoque, dum hiems imminet, idest vitæ prærens turbibus iniquitatis concussa, spirituales encænia tui templi celebrare, semper renovando teipsum, & ascensionem in corde tuo disponens: tunc Jesus erit præsto tibi in porticu Salomonis, pacificum statum tibi tribuens sub tegmine proprio. In seculo autem futuro nemo renovationis solemnia perficere poterit. Augustinus (tract. 48.) quia ergo Judæi fugerant à diligendi caritate, & ardebant accendi cupiditate, non accedebant proficundo, sed premebant proficundo: unde sequitur: *Circumdederunt ergo eum Judæi; & dixerunt ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam.* Non veritatem desiderabant, sed calumniam præparabant. Chrysostr. (homil. 60.) Opera enim ejus in nullo incusare valentes, captivam quamdam ex verbis cupiebant invenire. Et intueret perverfitatem illorum: nam cum per sermonem erudit, dicunt ei, *Quod signum ostendis?* cum autem per opera demonstrat, dicunt ei: *Si tu es Christus, dic nobis palam:* quasi semper ad contrarium stantes. Sed & plenam odio erat quod dicunt, *Dic nobis palam.* Et mirum ipse palam omnia dicebat; in festivitibus semper assitens, & nihil occulte loquebatur. Sed & adulationis verba præmittunt, dicentes: *Quousque animam nostram tollis?* ut scilicet eum provocantes, aliquam captivam inveniant. *Alcuinus.* Causantur enim quod animos eorum incertos, & suspensos dimittendo tolleret, qui venerat ut animas salvaret. Augustinus (tract. 48.) Quærebant autem audire à Domino, Ego sum Christus: & fortasse de Christo secundum hominem sapiebant, sed divinitatem Christi in Prophetis non intelligebant; & sic si diceret, Ego sum Christus, secundum quod illi sapiebant, de semine David, calumniarentur quod sibi arrogaret regiam potestatem. *Alcuinus.* Et sic cogitabant eum tradere potestati præfidis ad puniendum, quasi contra Augustum imperium usurparet: quare Dominus ita temperavit responsonem ut etiam calumniarum

72

est; nunc autem offendit quia pastor est, dicens: *Ego sum Pastor bonus.* (Tract. 47.) Supra autem dixerat pastorem intrare per ostium. Si ergo ipse est ostium, quomodo per seipsum intrat? sicut ergo ipse per seipsum novit Patrem, nos autem per illum; sic intrat in ovile per se ipsum, nos autem per ipsum: nos, quia Christum prædicamus, per ostium intramus; Christus autem seipsum prædicat: lumen enim & alia demonstrat, & seipsum. (Tract. 46.) Si autem præpositi Ecclesie, qui filii sunt, pastores sunt; quomodo unus pastor est, nisi quia sunt illi omnines unius membra pastoris? (Tract. 47.) Et quidem (1) quod pastor est dedit & membris suis; nam & Petrus pastor, & ceteri Apostoli pastores, & omnes boni Episcopi: ostium vero nemo nostrum se dicit: hoc sibi ipse proprie tenuit. Non autem adderet, *Bonus*, nisi essent & pastores mali: ipsi sunt fures, & latrones, aut certe ut multum mercenarii. *Gregorius* in homil. (14. in Evang.) Atque ejus bonitatis formam, quam nos imitemur, adjungit dicens: *Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis.* Fecit quod monuit, ostendit quod iussit, pro ovibus suis animam suam posuit, ut in sacramento nostro corpus suum, & sanguinem verteret, & oves quas redemerat carnis suæ alimento satiaret. Offensa est nobis de contemptu moris via quam sequamur, apposita forma cui imprimatur. Primum nobis est exteriora nostra misericorditer ovibus ejus impendere; postremum vero, si necesse sit, etiam in mortem animam nostram pro eisdem ovibus ministrare. Qui autem non dat pro ovibus substantiam suam, quando pro his daturus est animam suam? *Augustinus* (tract. 47.) Non autem solus Christus hoc fecit; & tamen si illi qui fecerunt, membra ejus sunt, idem ipse unus hoc fecit: ipse enim potuit facere sine illis, illi sine illo non poterant. *Augustinus* (de Verb. Dom. serm. 50.) Omnes tamen pastores boni fuerunt, non solum quia sanguinem fuderunt, sed quia pro ovibus fuderunt: non enim fuderunt elatione, sed caritate: nam & apud hæreticos, qui propter iniquitates, & errores suos aliquid molestiarum perpessi fuerunt, nomine martyrii se jactant, ut hoc pallio dealbati facillius furentur, quia lupi sunt. Non autem omnes qui corpora sua in passione etiam ignibus tradunt, æstimandi sunt sanguinem fudisse pro ovibus, sed potius contra oves: dicit enim Apostolus 1. Corinth. 14. „ Si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest. “ Quomodo autem habet vel exiguum caritatem, qui etiam (2) convictus non amat unitatem? quam Domi-

(1) *Al.* qui pastor est, dedit membris suis.

nus commendans, noluit multos appellare pastores, sed pastorem unum, dicens: *Ego sum Pastor bonus.* *Chrysolomus* (hom. 59.) Sic igitur de cetero Dominus de passione sua disputabat, ostendens quoniam pro salute fieret mundi, & non invitus in hanc venit. Deinde rursus ostendit signa pastoris, & mercenarii, cum dicit: *Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oves propria, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit.* *Gregorius* (ut supra.) Sunt enim nonnulli qui dum plus terrenam substantiam quam oves diligunt, merito nomen pastoris perdunt: non enim pastor, sed mercenarius vocatur qui non pro amore intimo oves dominicas, sed ad temporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est qui pastoris locum tenet, sed lucrum animarum non querit, terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet. *Augustinus* de Verb. Dom. (serm. 49.) Aliud ergo querit in Ecclesia, non Deum querit: si Deum quæreret, castus esset, quia legitimum maritum anima Deum habet: quisquis à Deo præter Deum aliquid querit, non caste Deum quærit. *Gregorius* in hom. (ut supra.) Utrum vero pastor sit, vel mercenarius, cognosci veraciter non potest, si occasio necessitatis deest: tranquillitas enim tempore plerumque ad gregis custodiam sicut verus pastor, sic etiam mercenarius stat; sed lupus veniens indicat quo quisque animo super gregis custodiam fiabat. *Augustinus* de Verb. Dom. (serm. 49.) Lupus autem diabolus est, & qui illum sequuntur: nam dictum est Matth. 7. quod induti quidam pellibus ovium, intus sunt lupi rapaces. *Augustinus* super Joan. (tract. 47.) Ecce lupus ovis guttur apprehendit, diabolus fideli adulterium perfussit, excommunicandus est; sed excommunicatus inimicus erit, insidiabitur, nocebit cum poterit: unde taces, non increpas: lupum venientem vidisti, & fugisti, corpore stetitisti, animo fugisti: affectiones enim nostræ morus animorum sunt: lætitia animi diffusio est, tristitia autem contractio, cupiditas animi progressio, timor animi fuga est. *Gregorius* in Homil. (14. in Evang.) Lupus etiam super oves venit cum quilibet injustus, & raptor fideles quoque, aique humiles oprimit. Sed is qui pastor esse videbatur, & non erat, reliquit oves, & fugit: quia dum sibi ab eo periculum metuat, resistere ejus injustitiæ non præsumit. Fugit autem non mutando locum, sed subtrahendo solatium. Sed contra hæc mercenarius nullo zello accenditur: quia dum solum exteriora commoda requirit, interiora gregis damna negligenter patitur: unde subditur: *Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum.*

(2) *Al.* conjunctus.

eum de ovibus. Sola ergo causa est ut mercenarius fugiat, quia mercenarius est; ac si dicat: stare in periculo ovium non potest qui in eo quod ovibus præstet, non oves diligit, sed lucrum terrenum querit; & ideo opponere se contra periculum trepidat; ne hoc quod diligit amittat. *Augustinus* tract. 46.) Si autem Apostoli pastores fuerunt, non mercenarii, quare fugiebant quando persecutionem patiebantur? Et hoc Domino dicente Matth. 10. „ Si vos persecuti fuerint, fugite. “ Pulsemus; aderit qui aperiet. *Augustinus* ad Honoratum (epist. 180.) Fugiant ergo omnino de civitate in civitatem servi Christi, ministri verbi, & sacramenti ejus, quando eorum quisquam (1) specialiter à persecutoribus queritur, ut ab aliis qui non ita requiruntur non deseratur Ecclesia. Cum autem omnium, idest Episcoporum, & clericorum, & laicorum, est commune periculum, hi qui aliis indigent, (2) non deserantur ab his quibus indigent. Aut igitur ad loca munita omnes transcurrant, aut qui habent remanendi necessitatem, non relinquuntur ab eis per quos eorum ecclesiastica est implenda necessitas. Tunc ergo de locis in quibus sumus, premente persecutione, fugiendum est Christi ministris, quando ibi aut plebs Christi non fuerit cui ministretur, aut potest impleri per alios necessarium ministerium, quibus eadem non est causa fugiendi. Cum autem plebs manet, & ministri fugiunt, ministeriumque subtrahitur, quid erit nisi mercenarium illa fuga damnabilis, quibus non est cura de ovibus? *Augustinus* super Joan. (tract. 46.) In bonis ergo nominantur ostium, ostiarius, pastor, & oves; in malis fures, & latrones, mercenarii, lupus. *Augustinus* de Verb. Dom. (serm. 49.) Diligendus est pastor, cavendus latro; tolerandus mercenarius. Tamdiu enim est utilis mercenarius, quandiu non videt lupum; furem, vel latronem; cum autem viderit, fugit. *Augustinus* super Joannem (tract. 46.) Nec enim mercenarius diceretur, nisi acciperet à conducente mercedem. (3) Filii æternam hereditatem patris patienter expectant, mercenarius temporalem mercedem conducentis festinanter exoptat; & tamen per linguas utrorumque divina Christi gloria diffamatur. Inde ergo lædit unde mala facit, non unde bona dicit: botrum carpe, spinam cave: quia botrus alicui quando de radice vitis exortus, pendet in spinis: multi quippe in Ecclesia commoda terrena secutantes, Christum prædicant, & per eos vox Christi auditur; & sequuntur oves non mercenarium, sed vocem pastoris per mercenarium.

(1) *Al.* spiritualiter. (2) *Al.* non desiderantur. (3) *Al.* Filii etenim hereditatem &c. (4) *Al.* eliciens. *Nicolaï* elicere, vel dignoscere polys.

(d) *Chrysolomus* (hom. 59.) Duos superius malos præmisit Dominus: unum qui furatur, & maculat, & rapit: alterum qui non prohibet: per illum seditiosos insinuans; per hunc Judæorum magistros confundens; & non procurantes creditas oves. Sed ab utriusque seipsum Christus distinguit: ab illis quidem qui ad lædendum venerunt in hoc quod dixit, *Veni, ut vitam habeant*; ab his qui contemnunt luporum rapinas; ex eo quod pro ovibus animam ponit; & ideo quasi concludens subdit: *Ego sum pastor bonus.* Sed quia superius dixerat, quod oves pastoris vocem audiunt, & sequuntur eum; ne quis dicat, Quid ergo dicit de his qui tibi non credunt? consequenter subdit: *Et cognosco oves meas, & cognoscent me meæ:* quod & Paulus ostendit dicens Rom. 11. „ Non repellit, Dominus plebem suam, quam præsevit. “ *Gregorius* in hom. (14. in Evang.) Ac si aperte dicat: Dilige oves meas, & ipse me diligentes obsequuntur: qui enim veritatem non diligit, adhuc minime cognovit. *Theophylactus.* Hinc autem differentiam mercenarii, & pastoris (4) elicias: nam mercenarius ignorat oves, quia raro visitat eas: pastor vero cognoscit oves proprias, tanquam erga eas sollicitus. *Chrysolomus* (hom. 59.) Deinde ut non æstimes parem mensuram cognitionis Christi, & ovium; consequenter subdit: *Sicut novit me Pater, & ego cognosco Patrem;* quasi dicat: Ita certissime ipsum scio, sicut ipse me. Hic ergo est par cognitio, ibi non: nam sequitur: *Et animam meam pono pro ovibus meis.* *Gregorius* in hom. (ut supra.) Ac si aperte dicat: In hoc constat quia cognosco Patrem, & cognoscor à Patre; quia *animam meam pono pro ovibus meis;* idest, ea caritate qua pro ovibus meis morior, quantum Patrem diligam ostendo. *Chrysolomus* (hom. 59.) Hoc etiam dicit, ostendens quod non est erroneus: quia & apostolus quando seipsum voluit ostendere verum esse magistrum, contra pseudoapostolos induxit rationem à periculis, & mortibus. *Theophylactus.* Seductores enim non exposuerunt animam suam pro ovibus, sed sicut mercenarii deseruerunt illos qui eos sequebantur; Dominus autem ut non caperentur; dixit infra 18. *Sinite hos abire.* *Gregorius* (hom. 14. ut supra.) Quia vero non solum Judæam; sed etiam Gentilitatem redimere venerat, adjungit: *Et alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili.* *Augustinus* de Verb. Dom. (serm. 50.) Loquebatur enim primo de ovili de genere carnis Israël; erant autem alii de genere fidei ipsius Israël: extra erant, adhuc in Gentibus erant, prædestinati,

non-

Sequitur: *Hinc ostiarius aperit. Chrysostronus* (ut supra.) Nihil prohibet ostiarium vocare Moysen: ille enim est cui eloquia Dei credita sunt. *Theophylactus*. Vel Spiritus Sanctus est ostiarius, per quem Scripturæ referat nobis indicant Christum. *Augustinus* (tract. 46.) Vel aliter. Ostiarium ipsum Dominum debemus accipere: multo sunt enim magis inter se diversa in rebus humanis pastor, & ostium, quam ostiarius, & ostium; & tamen Dominus & pastorem se dixit, & ostium. Cur ergo non intelligamus ipsum & ostiarium? Ipse enim se aperit, qui seipsum exponit. Si aliam personam quaeris ostiarii, vide ostiarium forte Spiritum Sanctum, de quo Dominus dicit infra 16. *Ipse vos docebit omnem veritatem*. Ostium est Christus, qui est veritas. Quis aperit ostium nisi qui docet veritatem? Cavendum tamen est ne major æstimetur ostiarius esse quam ostium, quia in domibus hominum ostiarius ostio, non ostium proponitur ostiario. *Chrysostronus* (hom. 58.) Quia vero dicebant eum esse deceptorem, & hoc ex infidelitate sui ipsorum. (1) certificabant dicentes supra 7. *Quis principum credit in eum? ostendit nunc quod ex hoc quod non attendunt ei, ex ordine ovium excluduntur: unde sequitur: Oves vocem ejus audiunt*. Si enim pastorem est per legitimum intrare ostium, per quod ipse intravit; ab ovium congregatione se abstrahunt qui ipsum non audiunt.

Sequitur: *Et proprias oves vocat nominatim. Augustinus* (tract. 45.) Novit enim nomina prædestinatorum: unde discipulis ait Luc. 19. *Gaudete quoniam nomina vestra scripta sunt in celo.*

Sequitur, *Et educit eas. Chrysostronus* (hom. 58.) Oves educit quando eas mittebat, non extra lupos, sed in medio luporum. Videtur autem & de cæco occulte insinuare: etenim illum eduxit vocans ex medio Judæorum; (2) & vocem ejus audivit. *Augustinus* (ubi supra.) Sed & quis alius oves emittit, nisi qui eorum peccata dimittit, ut eum sequi duris liberatæ vinculis possint? Sequitur enim: *Et cum proprias oves emisserit, ante eas vadit. Glossa*. (a) Emittit siquidem eas de tenebris ignorantie ad lucem, dum ante eas vadit, quasi in columna nubis, & ignis. *Chrysostronus* (hom. 58.) Nimirum pastores contrarium faciunt oves sequentes; (3) sed ipse ostendit se contrarium facere, quoniam oves deducit ad veritatem. *Augustinus*

(1) *Al.* certificant. (2) *Al.* Quod sequitur, & vocem ejus audivit, non habetur in quatuor exemplis supra jam relatis, præter veterum ann. 1521. in quo tamen aliter velut verba Textus leguntur parenthesi inclusa hoc modo. (Et vocem ejus audiunt.) (3) *Al.* omittitur sed. (4) *Al.* omittitur. novit prædictos.

EX EDIT. P. NICOL. (a) Interlinealis.

(tract. 45.) Et quis est qui oves præcessit nisi qui, surgens à mortuis jam non moritur, Rom. 7. & Patri dixit infra 7. *Quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum & ipsi sint mecum?*

Sequitur: *Et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus; alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. Chrysostronus* (ubi supra.) Alieno dicit eos qui circa Theodam, & Judam, aut eos qui post hæc alios debent decipere, pseudoapostolos: ut enim non dicatur unus illorum esse, per multa se ab eis separat. Primo quidem per doctrinam scripturarum, per quas Christus ad se homines adducebat; illi vero ab eis homines abstrahabant. Secundo per ovium obedientiam: nam in eam quidem non solum viventem, sed etiam mortuum homines crediderunt; illos autem confestim relinquerunt. *Theophylactus*. Significat etiam Antichristum, qui paululum decipiens, non obtinebit sequaces post ejus mortem. *Augustinus* (tract. 45.) Sed quomodo solvetur ista quaestio? Audiunt vocem Christi quandoque non oves, audivit enim Judas, sed lupus erat; & non audiunt oves, aliqui enim eorum Christum crucifixerunt, non audierunt, sed oves erant. Sed dicit aliquis: Quando non audiebant, oves non erant: vox audita eos mutavit, & ex lupis oves fecit. Me autem adhuc movet quod per Ezechielem objurgat Dominus pastores, & dicit inter cetera de ovibus cap. 34. *Errantem non revocastis: & errantem dicit, & ovem appellat. Non erraret, si vocem pastoris audiret; sed ideo erravit, qui vocem alieni audivit. Dico ergo: Novit Dominus, qui sunt ejus: 2. Tim. 2. (4) novit prædictos, novit prædestinatos. Ipsi sunt oves, aliquando se ipsi nesciunt; sed pastor novit eas: multæ enim oves foris sunt, & multi lupi intus. De prædestinationis ergo loquitur. Est autem aliqua vox pastoris in qua oves non audiunt alienos, in qua non oves non audiunt Christum. Quæ est ista vox? Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: Math. 10. Hanc vocem non negligit proprius, non audit alienus. Sequitur: *Hoc proverbium dixit eis Jesus; illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis*. Pascit enim Dominus manifestis, exercet obscuris. Cum autem duo audiunt verba Evangelii, unus impius, alter pius, & talia forte sunt ut ambo non intelligant: unus dicit: Verum est quod dixit, & bonum est quod dixit; sed nos non intelligimus: iste, quia credit,*

dit, jam pulsat; dignus est cui aperiat, si pulsare persistat: alius dicit, Nihil dixit; qui adhuc audiet. *Esaï. 7.*, Nisi crederitis, non intelligetis.

(b) *Chrysostronus* (hom. 58.) Dominus attentiores volens Judæos facere, manifestat quod supra dixerat: unde dicitur: *Dixit ergo iterum eis Jesus: Amen amen dico vobis: ego sum ostium ovium. Augustinus* (tract. 45.) Ecce (1) quod clausum posuerat, aperuit: ipse est ostium: intremus, & nos intrasse gaudeamus.

Sequitur: *Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latrones. Chrysostronus* (ut supra.) Non de Prophetis hoc dicit, sicut hæretici dicunt, sed de seditiosis: unde & laudans oves subjungit, *Sed non audierunt eos oves*. Nulquam autem videtur laudare eos qui non obediunt Prophetis; sed eis detrahit vehementer. *Augustinus* tract. 45.) Intellige ergo. Quotquot venerunt præter me: non autem præter illum Prophetæ venerunt, quia cum illo venerunt qui cum verbo Dei venerunt, qui veraces fuerunt: quia ipse Verbum, & Veritas venturus præcones mittebat; sed eorum corda quos miserat possidebat: carnem quippe ipse accepit ex tempore qui est semper: *In principio enim erat Verbum: supra 1.* Ante adventum autem ejus, quo humilis venit in carne, præcesserunt iusti, sic eum credentes venturum, quomodo nos credimus in eum qui venit: tempora variata sunt, non fides: eadem enim fides utroque conjungit, & eos qui venturum esse, & eos qui venisse crediderunt. Quotquot ergo præter illum venerunt, fures fuerunt, & latrones; id est, ad furandum, & occidendum venerunt. *Sed non audierunt eos oves*, illi scilicet de quibus dictum est 2. Tim. 2. *Novit Dominus qui sunt ejus.* Eos ergo non audierunt oves in quibus non erat vox Christi, errantes, vana ingenites, miseris seducentes. Quare autem se ostium dixerit, aperit subdens: *Ego sum ostium: per me si quis introierit, salvabitur. Alcuinus*. Quasi dicat: Illos non audiunt oves, sed me audiunt: quia ego sum ostium, & qui per me non fictus, sed verus introierit, perseverando salvabitur. *Theophylactus*. Educit autem ad pascua Dominus oves per ostium: unde sequitur: *Et ingreditur, & egreditur, & pascua inveniet*. Quæ sunt autem hæc pascua nisi delectatio futura, & requies in quam nos Dominus introducit? *Augustinus* (tract. 45.) Sed quid est quod dicit, *Ingreditur, & egreditur?* ingredi quippe in Ecclesiam (2) per ostium Christum, valde bonum est; exire autem de Ecclesia non est

bonum. Potest ergo dici ingredi nos, quando inrerius aliquid cogitamus; egredi autem, quantum exterius aliquid operamur, secundum illud *Psalm. 103.*, *Exibit homo ad opus suum.* *Theophylactus*. Vel ingredi dicitur cui est curæ homo interior; egredi vero qui hominem exteriorem, id est membra quæ sunt supra terram, in Christo mortificat: hic enim pascua in futuro reperiet sæculo. *Chrysostronus* (homil. 58.) Vel hoc dicitur propter Apostolos, qui (3) cum audacia introierunt, & exierunt, ut totius orbis terrarum facti domini; & nullus eos ejicere valuit: & nutrimentum habuerunt. *Augustinus* (ut supra.) Sed plus me delectat quod ipse quodammodo nos admonuit, cum sequutus adjungit: *Fur non venit nisi ut furetur. Alcuinus*. Quasi dicat: Merito oves non audiunt vocem furis, quia non venit fur nisi ut furetur, alienam rem sibi usurpando, non de præceptis Christi suos sectatores instruens, sed suis exemplis eos vivere suadens: unde subditur: *Et macet, mala doctrina retrahendo à fide, & perdat, in æterna damnatione. Illi ergo furantur, & occidunt.*

Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant. Augustinus (tract. 45.) Videtur mihi dixisse, *Ut vitam habeant* ingredients, hoc est per fidem, quæ per dilectionem operatur, per quam fidem in ovile ingrediuntur, ut vivant quia *justus ex fide vivit: Rom. 1.* *Et abundantius habeant*, scilicet egredientes, scilicet quando veri fideles moriuntur, & abundantius habent vitam, ubi nunquam deinde moriuntur. Quamvis ergo & hic in ipso ovili non desint pascua, invenient tamen pascua ubi saturentur, qualia invenit cui dictum est Luc. 23. *Hodie mecum eris in pascuis, radsyfo.* *Gregorius* super *Ezech.* in hom. 13. *Ingredietur ergo ad fidem, egredietur (4) ad speciem; pascua vero inveniet in æterna satietate. Chrysostronus* (hom. 58.) Quod autem dicit, *Fur non venit nisi ut furetur, & macet, & perdat*, de seditiosis dicit: quod ad litteram est factum, omnibus occisis, & perditis qui eos sequebantur; & sic etiam præsentis vitæ eos privaverunt. Ego autem veni pro salute ovium, *ut vitam habeant, & abundantius habeant* in regno cælorum: & hæc est tertia differentia, qua se discernit a pseudopropheta. *Theophylactus*. Mistic autem fur diabolus est, qui venit tentando ut furetur per cogitationes illicitas, & macet per consensum, & deinde per opera destruat.

(c) *Augustinus* (tract. 46.) Aperuit Dominus duas res quas quodammodo clausas proposuerat. Primo quidem scimus quia ostium ipse

S. Thom. Oper. Tom. IX.
(1) *Al.* Ecce ostium quod clausum posuerat, cum otio. (4) *Al.* ad spem.

(2) *Al.* per ostium ipsum, valde &c. (3) *Al.*

rum ora concluderet, & quia Christus est, fidelibus panderet: & de homine querentibus, divinitatis mysteria narat: unde sequitur: *Respondit eis Jesus: Loquor vobis, & non creditis. Opera quae ego facio in nomine Patris mei, haec testimonium perhibent de me. Chrysolomus* (ut supra.) Quia enim simulabant à solo verbo se studeo, qui à toc operibus non sunt suasi, arguit malitiam eorum, quasi dicat: Si operibus non creditis, qualiter verbis creditis? Et quare non credant, ostendit subdicens: *Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. Augustinus* (tract. eod.) Hoc autem dixit, quia videbat eos ad sempiternum itinerum praedestinos, non ad vitam aeternam sui sanguinis pretio comparatos: oves enim sunt credendo, pastorem sequendo. *Theophylactus*. Postquam vero dixerat, *Non estis ex ovibus meis*, consequenter induxit eos ut oves eius efficerentur, dicens: *Oves meae vocem meam audiunt. Alcuinus*. Idem, praecipis meis ex animo obediunt. *Et ego cognosco eas*, idem eligo; *Et sequuntur me*, hic mansuetudinis, & innocentiae viam intrando; & post ad gaudia aeternae vitae intrando: unde sequitur: *Ego vitam aeternam do eis. Augustinus* (ubi supra.) Vita sunt pascua de quibus supra dixerat, *Et pascua incognita*. Bona pascua vita aeterna dicitur, ubi nulla herba arescit, totum viret. Vos autem calamitiam propterea queritis, quia de vita praesenti cogitatis. Sequitur: *Et non peribunt in aeternum*: subaudi tamquam eis dixerit: Vos petibitis in aeternum, quia non estis ex ovibus meis. *Theophylactus*. Sed quomodo videmus Judam periisse? Quia non permansit usque ad finem. Christus autem de perseverantibus hoc dixit: nam si quis separatur ab ovium grege, desinens sequi pastorem, concessim incurrit periculum. *Augustinus* (tract. 48.) Quare autem non perirent subdit: *Et non rapiet eas quisquam de manu mea*: de illis enim ovibus de quibus dicitur 2. Tim. 2. „Novit Dominus qui sunt ejus, nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interfecit. Securus est de numero illorum qui pro eis novit quid dedit. *Hilarius* 7. de Trin. (circ. med.) Consciae potestatis haec vox est; at vero ut in natura licet Dei, tamen ex Deo intelligenda sit ejus nativitas, subiecit: *Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est*. Non occultat ex Patre esse se natum: quod enim à Patre accepit, accepit nascendo, non posse; (1) tamen ex alio est dum accepit. *Augustinus*

(1) Quod sequitur usque ad indicem Augustini non reperitur in quatuor saepe citatis exemplis. (2) Al. & virtus Patris esset in Filio. (3) In Parisina editione Monachorum Sancti Mauri neganda legitur. Ibidem consule notam. Nicolajus autem legit Stultissimo tamen impietatis suae mendaciam negando corrumpant.

EX EDIT. P. NICOL. (a) Tract. 36. in Joannem. (b) 7. de Trinit. cap. 6.

(tract. 48.) Non enim crescendo, sed nascendo aequalis est, qui semper natus est de Patre Filius; de Deo Deus. Hoc est ergo quod dedit mihi Patrem, quod majus omnibus est, ut scilicet sim Verbum ejus ut sim unigenitus Filius ejus, ut sim splendor lucis ejus. Ideo ergo nemio rapit oves meas de manu mea, quia nec de manu Patris mei: unde sequitur: *Et nemo potest rapere de manu Patris mei*. Si manum intelligamus potestatem, una est Patris, & Filii potestas; quia una divinitas; si autem manum intelligamus Filium, manus Patris est ipse Filius: quod non ita dictum est, tamquam Deus Pater habeat corporis membra, sed quod per ipsum facta sunt omnia. Nam solent & homines dicere manus suas esse alios homines per quos faciunt quod volunt. Aliquando & ipsum opus hominis manus hominis dicitur, quod sit per manum; sicut dicitur quisque agnoscere manum suam, cum id quod scriptum sit, agnoscat. Hoc autem loco manum Patris, & Filii intelligimus potestatem, ne forte cum hic manum Patris ipsum Filium dictum accepimus, incipiat carnalis cogitatio etiam Filii querere Filium. *Hilarius* 7. de Trin. (ubi supra.) Ut enim per corporalem significationem, virtutem possis ejusdem nosse naturae, commemorata est Filii manus, manus Patris, quia natura (2) & virtus Patris est etiam in Filio. *Chrysolomus* (hom. 60.) Deinde ut non aestimes, quia ipse quidem imbecillus est, propter Patris autem virtutem in tuto sunt oves; subdit: *Ego, & Pater unum sumus. Augustinus*, (a) Utrumque audi, & unum, & sumus, & à Charibdi, & à Scilla liberaberis. Quod dixit unum, liberat te à Sabellio. Si unum, non ergo diversum; si sumus, ergo Pater, & Filius. *Augustinus* (b) 7. de Trinit. (cap. 2. in fin.) Unum enim sumus, dictum est: quod ille, hoc & ego secundum essentiam, non secundum relativum. *Hilarius* 8. de Trin. Haec igitur quia haereticis negare non possunt, impietatis suae mendacio (3) neganda corrumpant: tentant enim id ad unanimis referre consensum, ut voluntatis in his unitas sit, non naturae; idem, ut non per id quod sunt idem, sed per id quod idem volunt, unum sint. Sed per naturae nativitatem, dum nihil Deus in eo esse se gignendo eum denegat, unum sunt. Dumque de manu ejus non rapiuntur, non rapiuntur de manu Patris: dum in operante se operatur Pater, dum ipse in Patre, &

in

in eo Pater est. Hoc non praestat creatura, sed nativitas; non efficit voluntas, sed potestas; non loquitur unanimis, sed natura. Non negamus igitur unanimiter inter Patrem & Filium; nam hoc solent haeretici mentiri, ut cum solam concordiam ad unitatem non recipimus, discordes eos à nobis affirmari loquantur. Sed audiant quam à nobis unanimis non negetur. Unum sunt Pater, & Filius natura, honore, & virtute; nec natura eadem potest velle diversa. *Augustinus* (tract. 48.) Audierunt Judaei, *Ego, & Pater unum sumus*, & non pertulerunt, & more suo duri ad lapides cucurrerunt: unde dicitur: *Stulerunt lapides Judaei, ut lapidarent eum. Hilarius* 7. de Trin. (ubi supra.) Nunc (1) haereticorum furor jam Domino in caelis sedente parari infidelitate dictis non obediens, odium impietatis exercent, verborum lapides injiciunt, & si possent, de throno eum suo (2) in crucem retraherent. *Theophylactus*. Dominus autem ostendens quod nullam justam habebat occasionem furendi ad verberandum eum, commemorat signa quae fecerat: nam sequitur: *Respondit Jesus: Multa bona opera ostendit vobis ex Patre meo. Alcuinus*. Scilicet in sanitate infirmorum, in exhibitione doctrinae, & miraculorum: quae ex Patre ostendi, quia ejus gloria per omnia quaevisi. Propter quod eorum opus me lapidatis? Quamvis inviti consententur multa beneficia sibi impensa à Christo; sed quod de sua, Patrisque aequalitate dixerat, pro blasphemia deputabant: unde sequitur: *Responderunt ei Judaei: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, & quia homo cum sis, facis teipsum Deum. Augustinus* (ut supra.) Ad hoc responderunt quod dixerat: *Ego, & Pater unum sumus*. Ecce Judaei intellexerunt quod Arriani non intelligunt: ideo enim irati sunt, quoniam fenserunt non posse dici, *Ego, & Pater unum sumus*, nisi ubi aequalitas est Patris, & Filii. *Hilarius* 7. de Trin. (ubi supra.) Judaei dicit: *Cum sis homo*; Arrianus, *Cum sis creatura*: utriusque autem dicunt, *Facis te Deum*. Subiecit enim Arrianus substantiae novae, & alienae Deum, ut aut alterius generis Deus sit, aut omnino nec Deus: dicit enim: Non est Filius ex nativitate, non est Deus ex veritate; creatura est praesentior cunctis. *Chrysolomus* (hom. 60.) Dominus autem non

destruxit opinionem Judaeorum aestimantium quod se Deo parem diceret, sed magis contrarium facit: nam sequitur: *Respondit eis Jesus: Nonne scriptum est in lege vestra, Augustinus* (tract. 48.) Idem, vobis data: *Quia ego dixi, Dii estis*. (3) Deus hoc dicit per Prophetam in Psalmo, hominibus. Et legem appellavit Dominus generaliter omnes illas Scripturas, quavis alicubi specialiter dicat legem, à Prophetis eam distinguens, sicut est Math. 22. „ In his duobus praecipis tota lex pendet, & Prophetae. Aliquando autem in tria distribuit eandem Scripturas, ubi ait Luc. 24. „ Opotet impleri omnia quae scripta sunt in Lege, & Prophetis, & Psalmis de me. Nunc vero etiam Psalmos legis nomine nuncupavit: ex quibus sic argumentatur. *Si illos dixit Deos ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi Scriptura; quam Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphemias, quia dixi, Filius Dei sum? Hilarius* 7. de Trin. (ubi supra.) Demonstraturus (4) quidem quod ipse, & Pater unum essent, in eo primo ineptia ridiculi opprobrii confutatur, eum in reatum vocaretur, quod se, cum homo esset, Deum faceret. Cum enim lex hujus nominis appellationem sanctis hominibus decreveret, & sermo Dei indissolubilis confirmaret hanc impartiri nominis professionem; jam ergo non est criminis, quod se Deum, cum homo sit, faciat, cum eos qui homines sunt, Deos lex dixerit. Et si à ceteris hominibus non intellegiosa hujus nominis usurpatio est, ab eo homine quem sanctificavit Pater, non impudenter usurpari videtur, quia Dei Filium se dixerit, cum praecellat ceteros per id, quod sanctificatus in Filium est, Beato Paulo dicente Rom. 1. quod „ praedestinatus est, Filius Dei in virtute secundum „ spiritum sanctificationis. „ omnis enim haec de homine responsio est, quod Dei Filius etiam hominis Filius est. *Augustinus* (loc. cit.) Vel aliter. Sanctificavit, idem, ut sanctus esset, gignendo ei dedit, quia sanctum eum genuit. Si autem sermo Dei factus est ad homines, ut dicerentur dii, ipsum Verbum Dei quomodo non est Deus? Si per sermonem Dei homines participando fiunt dii, Verbum unde participatur non est Deus? *Theophylactus*. Vel sanctificavit eum, hoc est sanxit sacrificari pro mundo. In quo ostendit se non esse Deum sicut ceteri nam

(1) Pleniori sensu sic habere *Hilarius* notat *Nicolai*. Haereticorum furor jam Dominum in caelis sedentem, quia exemplo Judaeorum in crucem agere non possunt, pari tamen infidelitate hoc eum quod est denegant; & cum non possint negare quae dicta sunt, tamen dictis non obediens odium, &c. (2) Al. in crucem retraherent. (3) Al. De hoc dicit. (4) Sic legit idem *Nicolai*. Demonstraturus quidem quod ipse & Pater unum natura essent, in eo primum ineptiam ridiculi opprobrii confutatur, &c.

nam saluum facere mundum, diuinum opus est, non autem hominis desiccari per gratiam. *Chryso-
stomus* (hom. 60.) Vel interim quidem, ut
susceperetur sermo, humilior locutus est, pos-
tea autem ad majus eos reduxit, dicens: *Si non
facio opera Patris mei, nolite credere mihi*: per
hoc ostendens quod in nullo minor est Pater:
quia enim substantiam ejus impossibile erat eis
videre, ab operum paritate, & identitate de-
monstrationem ejus quæ secundum virtutem in-
disimilitudinis est, tribuit. *Hilarius 7. de Trin.*
(ubi supra.) Quid hic adoptio, quid indulgen-
tia nominis loci inuenit, ne ex natura Dei Filius
sit, cum Dei Filius ex natura paternæ operibus
credendus sit? Non exæquatur, ac similis est
Deo creatura, (1) neque ei naturæ alienæ pos-
sibiles comparatur. Gerere autem se, non sua,
sed quæ Patris sunt, testatur, ne per magnifi-
centiam gestorum naturæ nativitas auferatur. Et
quia sub sacramento assumpti corporis nati ex
Maria hominis, Dei Filius non intelligebat-
ur, fides nobis intimatur ex gestis, cum ait:
*Si autem facio, est mihi non vultis credere, ope-
ribus credite*. Cur enim intelligentiam diuinæ
nativitatis impediatur, cum diuina nativitas omne
opus suum sub mysterio assumpti hominis exequatur?
Faciens igitur opera patris, demonstrare debuit
quid esset operibus credendum: nam sequitur: *Ut
cognoscatis, & credatis quia Pater in me est & ego in
Patre*. Hoc est illud, *Dei Filius sum*, hoc est
illud, *Ego, & Pater unum sumus*. *Augustinus*
(tract. 48.) Non enim Filius sic dicit, *In me
est Pater, & ego in illo*, quomodo possunt dice-
re homines: si enim bene cogitemus, & bene
vivamus, in Deo sumus, & Deus in nobis
est, quasi participantes ejus gratiam, & illumi-
nati ab ipso; unigenitus autem Dei Filius in
Patre est, & Pater in illo tamquam æqualis.

(g) *Beda*. Adhuc Judæos in cepta dementia
persistere Evangelista ostendit, dicens: *Que-
rebant ergo eum apprehendere*. *Augustinus* (tract.
48.) Non credendo, & intelligendo, sed fa-
ciendo, & occidendo. Tu apprehendas, ut ha-
beas; illi apprehendere volebant, ut non ha-
berent: unde sequitur: *Et exiit de manibus
eorum*. Non eum apprehenderunt, quia manus fi-

dei non habuerunt. Sed non erat magnum Verbo
ejicere carnem suam de manibus carnis. *Chryso-
stomus* (hom. 60.) Cum autem Christus aliquid
magnum locutus fuerit, recedit velociter, ut fe-
deret eorum furor per absentiam ejus; quod uti-
que & nunc fecit: unde sequitur: *Et abiit i-
terum trans Jordanem in eum locum ubi erat Joannes
baptizans primum, & mansit illic*. Ideo hunc
locum Evangelista commemorat, ut discas quo-
niam proprie abiit, ut recorderetur eorum quæ il-
lic facta sunt, & dicta à Joanne, & testimonii
illius. *Beda*. Dicit autem, *Ubi erat primum*, id est
à primæva ætate. Memorante autem eo ibi, nar-
rat quia multi venerunt ad eum: unde sequi-
tur: *Et multi venerunt ad eum, & dicebant,
quia Joannes quidem fecit signum nullum. Augu-
stinus* (tract. 48.) Id est, nullum miraculum of-
tendit: non dæmonia fugavit, non cæcos illu-
minavit, non mortuos suscitavit. *Chryso-
stomus* (hom. 60.) Vide autem qualiter syllogismos
componunt indubitabiles. *Joannes quidem*, di-
cunt, *nullum signum fecit*; hic autem facit: qua-
re hujus præminencia ostenditur. Deinde ne
putetur Joannes, quia nullum signum fecit,
indignus testimonio, subdunt: *Omnia autem
quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant*;
quasi dicant: Esti nullum signum fecerit, ta-
men de hoc omnia veraciter dixit. Ergo, di-
cunt, si Joanni credere oportebat, multo ma-
gis huic, cum illius testimonio etiam demon-
strationem signorum habenti: unde sequitur: *Et
multi crediderunt in eum*. *Augustinus* (ut supra.)
Ecce qui apprehenderunt permanentem, non
quomodo Judæi volebant apprehendere difce-
dentem. Et nos ergo per lucernam veniamus
ad diem, quia Joannes lucerna erat, & diei tes-
timonium perhibebat. *Theophylactus*. Notandum
autem, quod crebro Dominus educit populos
ad solitaria loca, de perfidorum societate eri-
piens, ut magis fructificent; sicut legem ve-
terem dururus, eduxit populum in desertum.
Mystice autem recedens à Hierosolymis Domi-
nus, hoc est à plebe Judaica, ad loca fontes
habentia se transfert, id est ad Ecclesiam ex
Gentibus, quæ habet fontem baptismi, per
quem multi ad Christum accedunt, quasi tran-
sientes Jordanem.

(1) *Al.* neque enim naturæ, &c.

CAPUT XI.

(a) **E**Rat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ, & Marthæ
sororum ejus. Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & extersit
pedes ejus capillis suis, cujus frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores ejus ad
eum, dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Jesus dixit eis:
Infirmus hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per
eam. Diligebat autem Jesus Martham, & sororem ejus Mariam, & Lazarum.

(b) Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus
diebus. Deinde post hæc dicit discipulis suis: Eamus in Judæam iterum. Dicunt ei disci-
puli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, & iterum vadis illuc? Respondit Jesus:
Nonne duodecim horæ sunt diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lux non est in eo.
Lucem hujus mundi videt; si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.

(c) Hæc ait, & post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dormit; sed vado, ut
à somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit, saluus erit.
Dixerat autem Jesus de morte ejus; illi autem putaverunt quia de dormitione somni di-
ceret. Tunc ergo Jesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est; & gaudeo propter vos,
ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur
Didymus, ad discipulos: Eamus & nos, & moriamur cum eo.

(d) Venit itaque Jesus, & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.
Erat autem Bethania juxta Hierosolymam quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Ju-
dæis venerant ad Martham, & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. Marthæ ergo
ut audivit quia Jesus venit, occurrit; Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Mar-
thæ ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus: Sed & nunc
scio quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi Jesus: Resurget
frater tuus. Dicit ei Marthæ: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. Dicit
ei Jesus: Ego sum resurrectio, & vita. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit,
vivet; & omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? Ait
illi: Uti que, Domine, ego credidi quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc
mundum venisti.

(e) Et cum hæc dixisset, abiit, & vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens:
Magister adest, & vocat te. Illa ut audivit, surrexit cito, & venit ad eum: nondum
enim venerat Jesus in castellum; sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Marthæ.
Judæi ergo qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cum vidissent Mariam
quia ètò surrexit, & exiit, secuti sunt eam, dicentes, quia vadit ad monumentum
ut plorer ibi. Maria ergo cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes
ejus, & dixit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.

(f) Jesus ergo ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea plorantes,
infremuit spiritu, & turbavit seipsum, & dixit: Ubi posuisti eum? Dicunt ei: Domi-
ne, veni, & vide. Et lacrymatus est Jesus. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo ama-
bat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæ-
ci nati, facere ut hic non moreretur? Jesus ergo rursum fremens in semetipso, venit
ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei. Ait Jesus, Tollite
lapidem. Dicit ei Marthæ soror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam scietur, quætri-
duanus est enim. Dicit ei Jesus: Nonne dixi tibi, quoniam si crederis, videbis glo-
riam Dei? Tulerunt ergo lapidem.

(g) Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam au-
disti me. Ego autem sciebam quia semper me audis; sed propter populum qui circum-
staret dixi, ut credant quia tu me misisti. Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: La-
zare, veni foras. Et statim prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus infir-
mitatis, & facies illius fudario erat ligata. Dixit eis Jesus: Solvite eum, & sinite abire. Mul-
ti ergo ex Judæis qui venerant ad Mariam, & Martham & viderant quæ fecit Jesus,
crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad pharisæos, & dixerunt eis quæ
fecit Jesus.

(h) Collegerunt ergo pontifices, & pharisæi concilium, & dicebant: Quid facimus?
Quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. Et
venit enim Romanus, & tollent nostrum locum, & gentem. Unus autem ex ipsis Caiphas no-
S. Th. Op. Tom. IX. 12 mi-